

Люленко С. О.

АНАЛІЗ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ПРИРОДООХОРОННОЇ РОБОТИ У ЗАКОНОДАВЧИХ АКТАХ

Екологічна освіта всіх верств населення є одним із найважливіших і необхідних шляхів для ефективного вирішення гострих екологічних і соціально-економічних проблем сучасної України.

Одним з чинників, що значною мірою впливає на погіршення екологічного стану навколишнього природного середовища, є недостатність екологічної спрямованості освітнього процесу.

На сучасному етапі розвитку людства, в час його надвисокого рівня впливу на довкілля, екологічна освіта, виховання і культура громадян визначають не лише окремі аспекти розвитку держави, а й благополуччя та здоров'я нації. Відповідно, екологічна освіта є необхідною складовою сталого гармонійного екологічно безпечного розвитку суспільства.

З цією умовою держава здійснює екологічну політику, спрямовану на формування екологічно свідомої особистості, діяльність якої пов'язується із збереженням природи, захистом власного життя і здоров'я від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього середовища.

Оптимізація взаємовідносин суспільства і природи, вироблення вмінь активно цілеспрямовано впливати на природне середовище, не завдаючи йому шкоди, неможливі без відповідних екологічних знань та вмінь зберігати природу, раціонально використовувати й відтворювати природні ресурси.

На необхідності екологічної освіти, підвищенні професійного та культурного рівнів майбутніх учителів наголошено в Законах України „Про освіту”, „Про вищу освіту”, Концепції неперервної екологічної освіти та виховання в Україні.

Завданням законодавства України „Про освіту” є регулювання суспільних відносин у галузі навчання, виховання, професійної, наукової, загальнокультурної підготовки громадян України [4].

Закон України „Про вищу освіту” спрямований на врегулювання суспільних відносин у галузі навчання, виховання, професійної підготовки громадян України. Він встановлює правові, організаційні, фінансові та інші засади функціонування системи вищої освіти, створює умови для самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства і держави у кваліфікованих фахівцях [2].

Ми вбачаємо поширення цих законів і на природоохоронну роботу в загальноосвітній школі. Концепція неперервної екологічної освіти та виховання в Україні укладена з урахуванням сучасного стану і перспектив розвитку суспільного знання, спрямована на перебудову змісту освіти й виховання відповідно до вимог часу та основних положень Національної доктрини розвитку освіти у XXI столітті та базується на сформульованій у посланні „Україна: поступ у XXI століття. Стратегія економічної та соціальної політики на 2000 – 2004 рр.”. У підготовці концепції були проаналізовані і враховані всі попередні (1991 – 2001 рр.) матеріали щодо реформування освітнього процесу в Україні, а також матеріали урядових документів. Основною метою екологічної освіти визнано формування екологічної культури окремих осіб і суспільства в цілому, формування навичок, фундаментальних екологічних знань, екологічного мислення і свідомості, що ґрунтуються на ставленні до природи як універсальної, унікальної цінності. У концепції зазначено, що екологічна освіта, з одного боку, повинна бути самостійним елементом загальної системи освіти, а, з іншого боку, виконувати інтегративну роль у всій системі освіти [5].

В Україні прийнято закони про раціональне використання та охорону природи в Україні: „Про охорону навколишнього природного середовища” (1991), „Про охорону атмосферного повітря” (1992), „Водний кодекс України” (1995), „Земельний кодекс України” (2001), „Лісовий кодекс

України” (1994), „Про рослинний світ” (1999), „Про тваринний світ” (2001) та ін.

Для додаткового забезпечення цільового перерозподілу коштів на охорону навколишнього природного середовища і раціональне використання природних ресурсів Кабінетом Міністрів України затверджено перелік видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів (Постанова від 17.09.1996 №1147).

До переліку включені заходи за такими напрямками:

- охорона і раціональне використання водних ресурсів;
- охорона атмосферного повітря;
- охорона і раціональне використання земель;
- охорона і раціональне використання мінеральних ресурсів;
- охорона і раціональне використання природних рослинних ресурсів;
- охорона і раціональне використання ресурсів тваринного світу;
- збереження природно-заповідного фонду;
- раціональне використання і зберігання відходів виробництва та побутових відходів;
- ядерна і радіаційна безпека;
- наука, інформація, освіта, підготовка кадрів, екологічна експертиза, організація праці, забезпечення участі в діяльності міжнародних організацій природоохоронного спрямування, а також упровадження економічного механізму забезпечення охорони навколишнього природного середовища.

Ці заходи є невід’ємною частиною екологічної освіти та механізмів, які її забезпечують. Згідно з Законом України „Про охорону навколишнього природного середовища” від 25 червня 1991 року (с. 7), загальна обов’язкова екологічна освіта та виховання у галузі охорони природного середовища розглядається як самостійний елемент загальної освіти, пов’язаний із оволодінням молоддю науковими основами взаємодії природи і суспільства та формування відповідного ставлення до природи, навколишнього середовища. Завданням законодавства про охорону навколишнього

природного середовища є регулювання відносин в галузі охорони, використання й відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, запобігання й ліквідації негативного впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, збереження природних ресурсів, генетичного фонду живої природи, ландшафтів та інших природних комплексів, унікальних територій та природних об'єктів, пов'язаних з історико-культурною спадщиною [1].

Активізація освітньої та просвітницької діяльності з питань гармонізації взаємовідносин у системі „людина – суспільство – природа” визнається затвердженою постановою Кабінету Міністрів України №634 від 26 квітня 2003 року комплексною програмою реалізації на національному рівні рішень, прийнятих на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку, на 2003–2015 роки. Оскільки одним із компонентів сталого розвитку суспільства є охорона навколишнього природного середовища екологічна безпека, невід'ємним елементом у цій галузі має бути екологічна освіта [6].

Організація і здійснення екологічної освіти, підготовки відповідних кадрів, підвищення кваліфікації працівників природоохоронних органів включені до „Переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів №1147 від 17 вересня 1996 року, що є правовою підставою для фінансування таких заходів із фондів охорони навколишнього природного середовища всіх рівнів [3].

Аналіз різних законодавчих актів підтверджує значущість екологічної освіти на сучасному етапі розвитку суспільства. Ідея формування етичного ставлення до навколишньої природи та підготовка майбутнього вчителя до природоохоронної роботи розглядалася як важливий засіб підготовки гармонійно розвиненої особистості, забезпечення її зв'язку із суспільством та навколишнім середовищем.

Отже, огляд науково-методичної літератури свідчить, що проблема природоохоронної освіти й виховання та підготовка до неї молоді завжди була актуальною. У педагогічній науці природоохоронна освіта розглядалася

як важливий засіб підготовки розвиненої особистості, забезпечення її зв'язку із суспільством та навколишнім середовищем.

Література:

1. Екологічне законодавство України : зб. нормат. актів / відп. ред. І. О. Заєць. — К. : Юрінком Інтер, 2001. — 416 с.
2. Закон України «Про загальну середню освіту» : [Електронний ресурс] // Верховна рада України офіційний веб-портал. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/651-14>.
3. Зібрання Постанов Уряду України. —1996. — № 18. — Ст. 505.
4. Концепція неперервної екологічної освіти та виховання в Україні // Інформаційний збірник міністерства освіти України. — 1995. — № 14. — С. 4—5.
5. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Костюк Г. С. ; під. ред. Л. М. Проколієнко. — К. : Радянська школа, 1989. — 612 с.
6. Офіційний вісник України. —2000. — №42. — Ст. 123.